

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Мухачова О. В.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел (057)702-14-98)

This article tells about standards of translating science and technical articles and analyzes its difficulties and distinctive features. Also it describes the ways of translating terms in science and technologic articles.

Переклад науково-технічної літератури виконує дуже важливу функцію, бо завдяки йому наукові праці та дослідження стають загальнолюдським надбанням. Переклади науково-технічних видань використовуються не лише для подальшого розвитку науки та обміну інформацією між фахівцями різних країн, а й у навчальному процесі.

Переклад – це, по-перше, процес відтворення письмового тексту чи усного вислову засобами іншої мови; по-друге, це результат цього процесу. Оскільки переклад – це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу немає неперекладних матеріалів, є складні для перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані з недостатнім знанням мови оригіналу, мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників.

Науково-технічне перекладання – це процес перетворення науково-технічного тексту, вираженого мовою оригіналу, на текст, виражений мовою перекладу. Людина, яка виконує науково-технічне перекладання, має не лише знати іноземну мову, а й володіти певними знаннями у тій науковій галузі, якій належить текст, що перекладається.

До науково-технічного перекладу висувуються такі вимоги: точність; перекладаються не окремі слова оригіналу, а його зміст; ясність і чіткість; стислість – зайві слова перешкоджають опануванню змісту перекладу; літературна грамотність перекладу – повинні бути відсутні форми і звороти, природні для мови оригіналу, але небажані для мови перекладу. Ці вимоги є головними вимогами до науково-технічного перекладу. Лише той переклад, який відповідає ним, може вважатися повноцінним.

Як показує досвід науково-технічного перекладання, найбільші труднощі виникають під час передання лексичних одиниць тексту оригіналу. Правильним вважається такий шлях перекладання термінів: «іншомовний термін – поняття – український термін», а не «іншомовний термін – український термін». Під час перекладання термінів можуть

виникнути такі ситуація, коли у мові перекладу існують еквіваленти іншомовного терміна, зафіксовані у словниках або коли такі еквіваленти відсутні. У першому випадку може існувати один або кілька варіантів перекладу іншомовного терміна. У другому випадку використовуються наступні методи: транслітерація (транскрипція) – переклад на основі аналогії. Шляхом транслітерації були запозичені такі терміни: Інтернет, комп'ютер, файл та ін.; калькування – переклад частин іншомовного слова з подальшим складанням елементів в одне ціле (прикладом калькування є: autorepeat – автоматичний повтор); експлікація – пояснення нового терміну засобами, що існують у мові перекладу. Наприклад, cache hit – успішний пошук у кеш-пам'яті.

Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу є багатозначність слів та вибір адекватного варіанту перекладу слова, правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики, переклад термінів-неологізмів, абревіатур. Слід уникати псевдоінтернаціоналізмів: лексикалізованих форм множини іменників і термінів-омонімів, етноспецифічної лексики і етнонаціональної варіантності термінів, іншомовних слів і термінів у перекладній науково-технічній літературі, різного роду власних імен і назв (фірм, установ і організацій) тощо.

До граматичних відмінностей належать особливості граматичної будови мови, форми і традиції письмового наукового мовлення. Наприклад, у романо-германських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та неособові форми дієслова, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та одночленні інфінітивні й номінативні речення тощо.

Основна складність перекладу науково-технічних текстів, а саме переклад термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, передбачає повне розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі.

Отже, у перекладання наукових текстів, як і у інших видів перекладання, існують свої особливості, труднощі та специфічні способи знаходження термінів-еквівалентів. Також науково-технічний переклад виконує важливу функцію, бо є засобом вивчення та використання закордонних досягнень, а також засобом інформування про вітчизняні науково-технічні досягнення.